

RELIGIO

despre metropoli'a romana.

(Capetu).

Inse prein acest'a natiunea si clerulu semtin-duse vatamati, si fiindu ca n' avea ce face, s'au silitu a pastrá dreptulu metropoliei pre calea ritulu-lui, numindu pre episcopii sei pana in diu'a de astadi in tote rogatiunile colective (Ectenii) archi-episcopi.

Dupa mortea episcopului Ioane Pataki, de si episcopi'a Fogarasiului amesuratu marimei ei avu-se doi locotenenti; totusi iesuitulu carele era in costele episcopului numai ca trase la sine gubernulu episcopiei, dar' deodata facu mai multe abusuri volindu a strica si a scriba ritulu si cano-nele besericei nostre, de'n care cauza Saborulu diecesanu ce s'au tienutu la Blasiu in a. 1729 a protestatu sarbatoresce inconsta astoru feliu de-nlegiuri dicundu: celea 4 puncte la cari ne oblega-seramu prein sant'a uniune onoratulu cleru le va tiené nevatemate, fora la altu ceva se nu se silias-ca si in canonulu de subtu numerulu alu 6-lea Pravila se remane in vigorea sa, luanduse afora numai acelea ce aru fi inconsta santei uniuni, — si in tote procedurile se se purceda dupa densa.)

Ast'a era faci'a metropoliei romane, pre candu Ioane Innocentiu Klein ca teologu patruanitu in seminariulu Sambatei mare se alesese de episcopu, subtu care Dominiulu Gerlei se deduse in scaimbu pentru acest'a dein Blasiu.

Acestu barbatu cu facultati mari, si scientia multa, prein zelulu, pictatea sa catra Religione, si fericirea poporulu de unu sange in scurtu tempu si a castigatu anim'a natiunei intregi, — inse dupa ce motivatu de dorinti'a cea fierbinte a clerulu, si a natiunei starui pentru redobendirea metropoliei perdute subtu antecesorulu seu si facuse inimici atatu pre episcopulu latinu, catu si pre aristocrati'a intrega, cu atatu mai virtosu pentruca zelosulu episcopu pretinse ponerea in lucrare a tuturoru privilegialoru dela 1699 si 1701.

Amu la mana tocma una copia aceeasi relatiuni pre care gubernulu Transilvanu in cointielegere cu episcopulu r-catolicu o indreptase catra imperato-riulu Carolu alu 6-lea inconsta episcopulu, preuti-meii si a natiunei romane unite dein Tran-silvania.

Gubernulu Transilvanu observase ca episcopulu Klein pre temeliulu diplomeloru cere dela curte pen-tru sine dreptulu de cosiliariu gubernialu pre care 'lu avea si episcopulu r. catolicu, aretandu: 1) cumca preutimea unita dupa tenorea diplomeloru debue se se bucare de aceleasi drepturi si privilegie, de care se bucura si preutimea catolica. 2) ca nu-merulu romaniloru in Transilvania e mai mare de catu alu tuturoru celoralalte nationalitati. 3) ca na-tiunea romana prein fedelitatea sa catra tronulu Austriei merita, cá baremu episcopulu ei se'liea parte la sedintiele guberniale in calitate de cou-siliaru. —

Spre infrangerea acestor'a gubernulu Transil-vanu facuse una relatoria la Curse, in care des-crie, cá preutimea unita numai ad speciem aru fi unita cu beseric'a Romei, er'cu cugetulu si anim'a intr' adeveru aru fi totu numai schismatici, pentruca miss'a o celebreadie totu dein Liturgia

schismatica*); poporul romanu ama fi unu poporu semibarbaru, necredinciosu catra imperatulu si Domnii pamentesci si altele; apoiu dupa ce se esprimara incontra preutimei, si a natiunei romane fora de nece una retinere in urma astfelu vorbese: caeterum nunquam fando auditum est, sub regimine Domus Austriacae, graeci ritus ecclesiasticam personam aliquam, ad ejusmodi officium promotam exstitisse, quod si primitus hic loci contingeret, effari vix potest, quantum antiquas, et praeclaras illas familias de Augusta Domo, et de SSma majestate quoque Vestra benemeritas, universumque principatum nova et inusitata haec res contristaret, et clerum latini ritus afficeret.“ Si mai in deosu: „Sunt et erunt, qui dirigant et regant ita, ut collegium guberniale minime indigeat collega, valachorum episcopo; sed et consequentiae non exiguae considerationis exinde provenire quirent; si enim valachorum episcopus in gubernium adscisceretur, et latini ritus eppum decedere contingeret, viventeque eppo graeci ritus, alter latinus eppus subrogaretur, vi servitii consiliarius illico praecedentiam praetenderet, quod si non religioni, certe ritui latino derogaret, deinde non parum obsess aestimationi eppi latini dum eidem qua consiliario guberniali aequipararetur. —

Una rana inse nevendecabila, si causatoria de dureri si amaratiuni nespuse pentru episcopulu Klein era teologulu iesuitu, caci acest'a ajutatu de aristocratie — se mesteca in drepturile episcopiei, persequandulu pre Klein pentru nobil'a lui staruire de ase restaura odata metropoli'a perduta; — in zedaru aretase neleguit'a lui aplicatiune, nedebuint'a, si nesuferibil'a lui amestecare in tote drepturile episcopiei, inzedaru dicu suplicase pentru departarea lui; se vediu silitu asi parasi turm'a si a locui in Rom'a suferindu lipsa, necadiuri, si in urma asi vende chiaru si crucea sa cea de auru, ca se nu more de fome. — De aci se vede cu ce zelu se lupta nemuritoriulu Klein pentru restaura metropoliei, facundu pre inimicii acesteia, ca numai dupa mortea lui se pota spera total'a ei apunere.

*) Ritualulu grecescu, seau cartea de liturgia pana in diu'a de astadi a remasu nestramutata dupa cumu esise dein pe'n'a lui Crisostomu si S. Basiliu, ea a fostu usitata in Beseric'a orientale in ante de schisma, si incontra ei nece pontificii nece saborele au facutu verodata exceptiune.

N'a incetatu episcopulu Klein nice in tempulu esiliului seu de'n Rom'a a cere restaurarea metropoliei, aretandu cumu se calca in petiore canonele besericeii prein aceea ca teologulu ce-i s'au pusu in coste au apucatu amana chiaru si frenele gubernului besericescu in episcopi'a sa. Amaretiunea pre disului episcopu Klein se vede dein una suplica pre care in anulu 1747 o indreptase catra pontificele romanu, unde astfelu se esprima: „Ubi contra omnium orientalium unitarum ac latinarum ecclesiarum immunitatem, ecclesia haec (Fogarasiensis) quae antehac fuit sedes archiepiscopalis et facta unione ad sedem episcopalem degradata est, aut iesuitarum et alterius latini presbyteri servituti, praesidio et dispositioni subjienda, aut plane episcopo, ac tam gravi in fundationem episcopalem erogata pecuniae summa, citra omnem culpam privata est,“ si dein epistola pre care dein Roma o scrie catra preutimea unita de'n Transilvania: „Expendi velim, quod haec ecclesiae fuerit sedes archiepiscopalis, quid deliquit haec Ecclesia, quod recepta unione, contra Sacros Canones sit degradata ad Sedem Eppalem? An non expediet a summo pontifice exorare, ut competens archiepiscopalis dignitas ecclesiae huic restituatur.“**)

Cu tote acestea n'au mersu departe zelosulu episcopu, caci inimicii lui erau mai puternici si delatiunile incontra lui facute erau cu multu mai maestrite, decatu se pota reusi ca invengatoriu, — elu debui se locuiasca in Roma privindu cu varsari de lacrimi la dieces'a sa, in care teologulu traia cu tote drepturile tienutorie de sfer'a unui episcopu, tragendu in partea sa, acumu pre unulu, acumu pre altulu de'n aceea preuti, cari aspirau la episcopia; drepturile episcopiei, pentru care nelegiure, au escomunicatu pre teologulu iesuitu in anulu 1747 9. Aprilie, dupa ce adeca i-remasera fora de efectu tote scrierile prein cari admonise pre teologulu, ca se incetedie de a mai usurpa drepturile episcopiei. Care escomunicatiune prein doi protopopi credinciosi se si publica in dieces'a Fogarasiului.**)

Apoi teologulu renduitu la costele episcopului unitu, — ma cei mai multu, lucra si cocia planuri incontra episcopului si a preutimei care era cre-

*) Petru Maior Hiss. Eccli pag. 152.

**) Petru Maior Historia eccl. pag. 98.

dintiosa maimarelui seu, ce potemu deduce dein punctulu alu 8-lea alu Saborului diecesanu tîenutu in Blasiu la a. 1739 candu cu introducerea teologului iesuitu Iános Miklos astfelu se exprima: „onorea cuvenita se o deie Mariei sale archiereului, si cinstitului cleru, si mai in deosu de'n punctulu alu 12-lea: cinstitul Pater teologu se nu faca insciintiarî ascunse si stricatiöse, carii aru potea serbi spre stricatiunea clerului, si se nu se svatuiască cu Domnii tiarei, fora numai cu Mari'a sa Vladica, si cu cinstitului cleru.*)

*) Fiindu cá pradis'a escomunicatiune revarsa una lumina preste celea dise, alu cu cale a o impartasi in tota estensiunea sa (dupa Petru Maior pag. 99) Ioannes Innocentius L. B. Kleia de Szád, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus Fogarasiensis graeci ritus unitorum etc. etc. Admodum reverendis Dominis Ioanni Szakadáti Balásfalvensi archidiacono, et si haberi potest saeculari litterato bonae vitae viro, qui iure et officio actuarii fungatur, salutem et omnem benedictionem in Domino, nostrisque firmiter obedire mandatis. Relatum est Nobis, quod in locum presbiteri Iosephi Balog e societate Iesu, quem propter inobedientiam, legum tam sacrarum, quam canonicarum transgressionem ecclesiastici hierarchici ordinis, et immunitatis violationem, episcopalis, et eppalium proventuum sacrilegam usurpationem, ac in his excessibus indurátam pertinacem incorrigibilitatem, usque ad plenam restituendorum restitutionem, poenitentiam publicam et satisfactionem Nobis competente et specialiter Nobis reservata absolvendi facultate, delegata Nobis competente apostolica potestate excommunicatum denunciavimus; alter quidam eo, quo Iosephus Balog modo recipiendus praesbiter latini ritus cognomine Palloviť e Societate Iesu Nobis praeteritis ab excelso gubernio, Admodum Revdo Dno Petro Aron et venerabili clero praesentatus in nostram jurisdictionem, dioecesim, et fructuum, habitationisque usurpationem introducatur, et ingredi attentit. — Ne itaque sine exemplo, in grave sacrarum et patriarum legum ac non solum nostrae, sed omnium praecipue hungaricarum ecclesiarum, et nostrorum successorum praeiudicium, taciturnitate consentire, hocque consensu animam nostram perdere velle videamur. Vobis quibus supra in virtute sanctae, et salutaris obedientiae, et sub irremissibili, gravi nostra apostolica, in casu inobedientiae contra vos exequenda animadversione hisce firmiter praecipientes serio committimus, et mandamus: ut acceptis praesentibus, rebusque sic, uti praefertur, stantibus seque habentibus, statim, adeoque seposita omni mora, memoratum praesbiterum cognomine Palloviť

Temendume cá se nu fu prea copiosu intru descrierea acestoru eveneminte, n'amu de scopu a ve

e societate Iesu accedatis, et Nostra Vobis hac in parte delegata apostolica potestate canonice moneatis, et requiratis: an obligamine romano-catholico, verbo profiteatur, et opere contestetur ea, quae sancta Mater ecclesia in publica per sacram Pii 4 Bullam: Injunctum Nobis etc. districte praecepta professione fidei corde, ore, ac opere credenda, facienda et observanda praescribit, ac quibus apostolicis praeceptis nec per Leopoldinum anno 1701, die 19 Martii emanatum; per inclytos Status tamquam subreptitum semper, et publice controversum; ac per feliciter regnantem Sacram caesareo regiam Mattem a confirmatione sepositum; ex sacra Erectionale decimo quinto calendis Iunii 1721 emanata Bulla exclusum decretum ullo modo derogatur; quod si haec profitetur requisitus, canonice monitus, quomodo attentat ingredi dioecesim absque eo, quin Nobis, qua Eppo. ad praescriptum S. sancti Concilii Tridentini sessione 25. de reform. cap. 9 praesentetur? Cum Nobis hoc capite liberum sit eundem etiam canonice praesentatum repellere. Et quomodo ad exemplum Iosephi Balog iam excommunicati, vult auctoritate saecularium usurpare habitationem, seu in residentia episcopi, seu in fundo claustrali sacri ordinis s. Basilii? et occupare fructus Episcopales? quando eodem capite et sess. non obstante quacunque consuetudine in contrarium, in fundationalium proventuum perceptione se ingerere prohibetur etiam ipsis patronis, cuiusque ordinis et dignitatis: quod ipsum Decr 2 cap. 1 s. Steph. Reg. Hung, aliisque Hungariae legibus, ac avita Ecclesiarum hungaricarum libertate, et immunitate, nec non Libr. 3, tit. 13, cap. 2 decretal. et Dec. 2 par. caus. 12 quaest. 2. — cap. 22. ac demum Sacrosancti Concilii Tridentini sess. 25 de reform. cap. 6 Episcopis prima sedes, et locos et praecipua omnia rerum gerendarum Auctoritas reservetur, nec liceat Episcopis loco cedere, et aliis se subjicere contra sacramentum, ecclesiastici hierarchici ordinis sess. 25 de reform. cap. 17 ac eadem sess. cap. 20 omnia genera concilia, et sacri canones immunitatis episcopalis, et ecclesiasticae favorem statutis confirmentur. — Concilii autem apostolorum de anno Christi 33 aut potius 34 canone 38 Decretal. lib. 1. Tit. 33 cap. 2- et 4. aliisque tam sacris, quam Hungariae Legibus, obedientia Eppis per omnes, sub poena excommunicationis praestanda praecipitur, a quo praepote nullum privilegium etiam regularis ordinis, praecipue quoad eos, qui extra claustra habitant, eximit, quia ita praecipitur sacrosancti concilii Tridentini sess. 6 de reform. cap. 3 sess. 25. de reform. c. 8. sess. 25 de regula et moniast. cap. 12 et 14, aliisque tam Sacris, quam Hungariae legibus, et avita ecclesiarum immunitate,

impertasi altu ceva, de catu una epistola dein a. 1747 cu datu Rom'a in 15. Iuliu, pre care episco-

usu, ae consuetudine, quibus sub nullitate sententiae omnes causarum cuditores ad officii iuramentum deponendum obligantur; et alioquin causarum spiritualium auditor generalis strigoniensis idem iuramentum, libero archi-episcopi arbitrio dictatum praestare debet, praestat, et absque salarii obligamine officium administrat. Ut ergo prodicione et calumnia Iosephi Balog presbyteri cum suis adhaerentibus etiam Superioribus Societatis Iesu Nos cum gravi scandalo et animarum ruina, a sede episcopali sub colorato praetestu avocati, et sumlucosae persecutioni, et processibus involuti nostro pastorali obligamine disconsolatis, et in aeterna salute periclitantibus ovibus, contra luporum ecclesiasticam nræ devastantium voracitatem debita vigilantia provideamus, antelati, jam excommunicati presbyteri Balog praetensum successorem societatis Iesu presbyterum cognomine Pallovits super praemissis, solenniter et canonicè requirendum, et admonendum praecipimus, et mandamus; qui si se verbo, et opere, romano catholico obligamine professionem fidei recipere, consequenter prae allegatis et Hungariae legibus subjectum esse, et tam ab habitationis, et proventuum episcopaliū usurpatione abstinere; quam legale officii auditorialis iuramentum, Nobisque debita obedientiae, et subjectionis canonicam professionem praestare velle sponderit et obligaverit, quantumvis sacrae condregationis de propaganda fide salutares constitutiones secus ordinare videantur, et tam cleri nostri quam ecclesiae nræ manifestum praepudicium subversetur, citra omne tamen praepudicium successorum nostrorum, ad avertenda maiora animarum pericula, et ecclesiae nostrae incommoda, praepriis autem ad honorificandam pro posse meo pastorali sacram caesareo-regiam Maiestatem quoad dictum Pallovits presbyterum Societatis Iesu, pro hac praecise vice, adeoque absque consequentia, motivis sacro-sancti concilii Tridentini sess 25 de reform. cap. 18 dispensandum esse iudicavimus. — Eapropter Vobis, quibus supra serio comittimus et mandamus, ut peragenda praemissae canonicae admonitionis, et requisitionis seriem Nobis, quociens referre debeatis, quatenus ad casum, quo se admonitus, et requisitus praemissis debite submittere obligaret, circa ejus installationem canonicè disponere, aut ad casum, quo excommunicati Iosephi Balog, contumacem, pertinacem, incorrigibilemque refractarietatem succedere attentaret, eundem canonicè admonitum, gladio excommunicationis a nostrae Ecclesiae ovili, debita pastorali cura rescindere valeamus, in quem casum contumacis, pertinacis, incorrigibilis fractarietatis Vobis quibus supra et per Vos toti venerabili clero ac fideli

pulu Klein o scrisese lui Ioane Szakadati popoului de'n Blasiu, de'n acest'a se vede pecatu 'lu astrensese persecutiunile celea multe, cá se renuncia de episcopia, la care numai atunci se implica, candu s'au vedutu lipsitu pana si de ajutorulu acelora in carii sa concediutu, — nu se subintielege aci preutimea unita de'n Transilvania caci acest'a sia sciutu pretiui pre archi-pastoriulu seu pana si atunci candu furi'a giurstariloru 'lu nevalise cu tota poterea. Eata epistola:

Admodum reverende Domine mihi observande! Ultimis meis litteris scripsi, quod in dies exspectem a summo Pontifice resolutionem, sed haec dilata est, et ut iustitiae cursus evitetur, nomine summi pontificis mihi facta est propositio: an velim resignare episcopatu? Ad hanc propositionem quales fecerim considerationes de verbo ad verbum descriptas, Dominationi vestrae et per Vestram Dominationem, toti, qui ad latus haberi potest, venerabili clero statim: aliis vero remotioribus de clero quociens communicanda submitto. Ego net volo, nec teneor, sed etiam in conscientia non possum meas oves deserere, hoc enim prohibent allegata jura, et Ioan 10 v. 11 Dominus culpam pastorem mercenarium. Allegata e jure canonico jura de verbo ad verbum descripta habentur in meo secundo Decreto, quod Admodum Reverendus Dominus Silvester Kaliani, ut vestris Dominationibus pro secreta informatione quantocius communicet, velim. — Has considerationes ideo exhibui, ut vestris Dominationibus communicentur, et videant, qua via persecutores agant, ut ecclesiam, et totam hanc nationem unitam opprimant. Remedium in his circumstantiis, Salvator praescribit, dicens: in patientia vestra possidebitis animas vestras. Patientia ergo opus est, ut omnis tumultus, murmu-

ecclesiae nostrae populo saepedictum societatis Iesu presbyterum Pallovits tamquam de haeresi suspectum usque ad ulteriorem Nostram dispositionem devitare, nec ei quovismodo communicare, serio, et sub gravi apostolica nostra, per eos, qui praesepiti nostro decreto contravenerint, incurrenda indignatione praecipimus, et mandamus. In reliquo omnipotentis Dei benedictionem apostolica vobis imperitur potestate. Datum Romae, nona Aprilis, anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo.

L. S.

B. Klein Episcopus Fogarasiensis m. p.

rationes evitentur; ac nihilominus fortitudine boni pastoris etiam opus est, qua persecutioni non cedatur, sed ut unusquisque de clero cum suo episcopo, ad exemplum quod Salvator citato Ioan cap. 10 v. 11 dedit, animam suam ponat pro ovibus suis, si aeternam salutem consequi velit. — Concilium Tridentinum propter frequentes allegationes vestris Dominationibus summe necessarium est, videant, ut sibi alicubi procurent. Fundatio haec, et ejus sollicitatio ecclesiam meam tempore praedecessoris mei facile triginta millia florenorum constitit. — Si meas et ecclesiae meae expensas per me factas, et damna hucusque perpessa computem, fere alia triginta millia florenorum exurgent; quae duae positiones sexaginta florenorum millia constituunt. Alia circiter sexaginta millia florenorum cessa sunt inclytae camerae, quae per meam ecclesiam pro bello turcico eidem inclytae camerae — aut fisco principis successive mutuo data sunt. — Ecce circiter centum et viginti florenorum millia constat fundatio! Sedes haec fuit archiepiscopalis, et facta est sedes episcopalis! quid ergo incrementi habeat mea ecclesia? quam Iesuitae depopulari, in servitutem tradere, et fructibus fundationalibus spoliare volunt. Ecce haec sunt negotia gesta, quae a Praedecessore episcopo, in meos humeros translata, et per me ex officio episcopali erga Venerabilis cleri speciales preces assumpta sunt: horum negotiorum gestorum ratione obligor ecclesiae meae quam si iesuitica factio fundatione spoliaret, summam praemissam solvendam obligatur. Haec sine jactantia, et sine tumultu in apostolica mansuetudine, et humilitate bene examinari, et suo tempore proponi debent. Quando mandavi fieri synodum, iesuitarum advocatus, mei et totius cleri calumniator Petrus Aron impedivit, quam si non impedivisset, ad praesentia malorum genera deventum nunquam fuisset; quia extra synodum clerus ad nihil accedere potest; et absente episcopo tamquam capite definitive concludere non potest, requiritur enim episcopi ratificatio; ergo Petrus Aron ea, quae toti venerabili clero communicanda mandavi, suprimendo, imò quod pars cleri iesuitae adhaereat. et ideo tumultus timeri debeat, columniando: me et ecclesiam in haec mala praecipitavit, et male supposita dissensione inter membra et caput, persecutionis vires auxit. Quidquid autem Petrus Aron cum iesuitica factione in meam et ecclesiae meae productionem machinatur. de facto quidem laedit, atta-

men non nisi dissentientibus membris a capite, mihi aut Vestris Dominationibus jure nocere potest. De synodo igitur, et modo eam celebrandi proxime plura ordinabo, quia urgeo hic resolutionem super iis, quae Sacrae Sedi pro protegenda mea episcopali apostolica potestate praesentavi. — Cum Petro Aron veluti contumace, inobediente, et calumnioso mei, et cleri mei convitiatore, nihil est communicandum, et ejus praetensae vicariales dispositiones dissimulentur, donec aut, quod in dies erga tertiam meam Paternam monitionem expecto, poenitentiam agat, aut eo indurato perseverante proxime, quod meretur pronunciem. — Praesentibus aliisque ordinibus meis, propter grave ecclesiae meae periculum sub virtute sanctae obedientiae facto incurrenda, mihi que specialiter reservata, excommunicationis censura, totum venerabilem clerum obligari declaro et forma Iuris valida denuncio. De harum et aliarum quarumlibet litterarum mearum perceptione immediate informari velim, ut correspondentiae securus, posteriores dispositiones facere possim. Hisque in communes ecclesiae meae preces me commendo, et persevero. Admodum reverendae Dominationis vestrae. Romae 15 Iulii 1747 Pater humilis B. Klein, episcopus Fogariensis m. p.

Eu numai atata mai amentescu, cá subtu decursulu acelu 30 ani, in care episcopulu Klein suferi esiliulu celu mai amaritoriu, teologulu iesuitu ocupandu scaunulu, si dominiulu episcopescu au luat amana frenele gubernarei, usurpandu tote averile, si insemnele episcopesci, — subtu care tempu de usurpatiuone fiinduca deinpreuna cu altescule pretiose a potutu se-i devina in mana si sigillulu metropoliei, ne dá pretestu se evedemu, cá lau astupatu in gunoiulu curtei episcopesci, cá asia se se perda si urm'a metropoliei romane, spre a carei apunere lucrare cu poteri intr'unite, deunde apoiu locutorii de'n Tür ca coloni ai episcopiei acestia carandu gunoiulu l'au dusu pre campulu Türiulu (invocinatu cu Blasiu) unde in anulu trecutulu se si aflá spre comun'a admiratiune, in seclulu presentu.

Intru aceea nu potu se retacu urmarile, pre care lea produsu amesteculu intreprinsu de episcopulu catolicu in tote ramurile acestei diecese, precum nece tristele urmari, ce s'au escatu deincepersecutiunile lui Inocentiu Klein.

Vediendu adeca preutimea, cá amesteculu fratoru catolici pre di ce merge se face totu mai mare, obidati fiindu inca de mai n'ante prein dureros'a sorte a episcopului Klein, nu asteptá altu ceva decatu unu conducatoriu, cá se se pote deslupi de catra Beseric'a Romei, ce inscurtu sa si intemplatu, caci cea mai insemnata parte a natiunei a retrecutu la disuniune, ne potendui impedece nece macaru urmatoriulu episcopu Petru Aronu. — Dupa aceea dorulu metropoliei remase lungu tempu amortitu in sinulu natiunei si alu preutimei, pana candu in a. 1791 er' se reinvia, cerenduse restaurarea ei de atunci pana in diu'a de astadi atatu dela tronu, catu si dela scaunulu apostolicu, si astadi se afla reactivata. —

DOMNŪLŪI Г. БАРИД.

Възкрешті 1855 Априліе 5.

Domnŭlz mez!

Cinŭzra propzere че-мі фачі ам съскріе-о ші ез аша дънъ кѣм D-воастръ аді съскріе-о пе-а mea: рекъноскъ къ Мънтеніи, — де ші Арделеніи локвескъ тотъ дѣтре мѣнді, — скріз о-лімбъ зшоаръ, маі къ сеатъ де ла 1849 дѣ коа, адікъ де кѣнд пѣ маі рѣмасе німені дѣ царъ ка съ ле деа не фои; рекъноскъ къ noi не адълѣм дін фѣлѣжъ, іар D-воастръ дін пѣдъ, къ noi не ам франдозітъ ші къ D-воастръ в'аді германізатъ лімба; рекъноскъ ші съскріз ачеле адаосе а ле Дтале деспре дѣплікаре ші љ; ші а плѣкѣтъ фріка че аі ка нѣ кѣм-ва, прін метемпсіхозъ, съ ре'нвіе репосатълз Малеръ, че фѣча адѣтеа malheur's ші нѣ маі пѣдінз ам възѣтъ врта къ каре штізмі а те серві спре а-ші да тіжлоаче ка съ дѣцелегъ лімба Дтале; тоате астеа сѣнт де мінѣне; дар, везі, авіа дѣпъ адресъ ам пѣтѣтъ рекъноаште къ челе че четіз дѣ Фоаіе Nr. 9, 10 ші 12, ера зпъ рѣспнѣс ла челе че скрісеі ез Domnŭlzі Мъръшанъ дѣ Nr. 6.

Съ тѣ есплікъ, Domnŭле Барід; дар спре а фаче ачеаста, перміте-ші ші тіе прекѣм ді аі перміс-о Дтале, д'а скоате жѣдекторъ дѣтре noi іар пе D. Eliade.

Дака Длзі ар фі четітъ артіколълз mez дін

Nr. 6, ші дака Дта л' аі фі консѣлатъ, пѣ ді ар фі пермісѣ, Доамне пѣзеште, а-мі фаче зпъ рѣспнѣс ка ачела: ді ар фі снѣс къ челе че аі крісѣ Дта сѣнт преа віне кѣдегате ші немеріте, демне д'а фі кѣнтѣрїте ші прїміте де опі че ромѣнъ, дар нічі де кѣм погрївіте къ рѣспнѣсѣлз че трезѣа съ ті се факъ. Ді ар фі снѣс де ла дѣченѣтъ къ ез нѣ череам де ла Дта зпъ паралелїстѣ дѣтре възпѣтѣділе ші ремеле лімбей арделене ші мѣнтене, дѣтре мерїтѣлз знеіа ші немерїтѣлз челеїалте, чї нѣмаі о аѣроваре дака есте дреантъ саз нѣ опїнізнеа ка тоді ромѣніи съ скріет ачееа-ші лімбъ. Ді ар фі зісѣ къ ез п'ам черѣтъ де ла Двоастръ а въ дѣдрѣнта лімба, кѣчі ам адѣогатъ къ поате фі чеа маі коректѣ дѣне регѣліле лімбїстїчеї, чї ам адїїтатъ нѣмаі а въ демонстра къ нѣ авем нічі зпъ фолосѣ а скріе дѣ атѣта фелѣрї, пе кѣнд сѣнтет къ тоді ромѣніи, прекѣм ші а пе перде дѣ контроверсе д'алде астеа. Ді ар маі фі зісѣ пе локъ къ ез нѣ сѣнт нічі грѣшанїкъ, нічі фїлологъ ка съ-мі плакъ а дѣтра ла ворѣв лѣнгъ деспре амѣнѣнтеле ші деосевїтеле скїмопосїтѣрї че прїїшеште лімба ромѣнѣлз, чї къ пропзіс нѣмаі о idee, каре ші с'ар фі пѣрѣтъ дреантъ ші раціоналїлз, д'а пе зні ші лімба прекѣм, прін ачееа-ші патріе, пе авем ші ініміле зпїте. Ді ар маі фі адѣогатъ къ те дѣцелашї амаръ дака крезшї къ ез ам фі воїтѣ съ даз Ромѣнілор пе Малеръ дрепѣтъ „modelz дѣ скріерїде лор ка съ лі съ дѣтѣпле лор ші Двоастръ malheur“ ші ді ар фі зісѣ къ лімба Мънтенїлор, де ші нѣ кѣнтѣреште кѣт а Двоастре дар тотъ е де дѣцелесъ кѣнд зіче: “. . . . Аша фѣ Данте дѣ Італїа ші Малеръ дѣ Франца, дѣпъ каре лімба терсе перфекціонѣндѣ-се, фѣрѣ дѣсѣ съ неарѣз дін ведере карактерѣлз че-ї dedese елз; ші аної, анализѣндѣ-ді тоате ачесте зіче, те ар фі конвїсѣ пе Дта, Domnŭле Барід, къ ез прін ачеле ворѣе п'ам воїтѣ съ ре'нвіе пе Малеръ ка съ те сперїз пе Дта, саз съ-лз даз дрепѣтъ modelz ромѣнілор, чї ам кѣтатъ съ персонїфїкъ дѣтр' дѣсѣл епока кѣнд лімба франдезъ дожднї оаре каре консїстендѣ, овосїтѣ де адѣтеа скѣлѣмѣтѣрї ті дѣне каре, дѣне кѣм зічі Дта, де ла Паскал пѣлѣ ла Віктор Хѣго ші Ламартїнъ терсе терѣ перфекціонѣндѣ-се; . . . ді ар маі фі зісѣ, ші кѣте п'ар маі фі авѣтъ де зісѣ? . . . Кѣчі, зіте, Дле, ес авїа тѣ пѣтеам фаче съ крезъ къ ачелз артіколъ ті есте тіе адресатъ . . . , поате къ, дѣпъ кѣм віне воїрѣді а тѣ повѣді, нѣ тѣ ажѣтоарасем

дндестя къ Вокавъларълз къвнтелор п зоъ дъне ла noi.

Ори кѣм, де ам лѣса тоате ачесте глѣме, Дта веzi vine къ invendivnea mea а фостѣ кѣратѣ, шѣ къ де штиам, нѣ дѣ ашѣ фѣ некѣжѣтѣ авъзлз къ челе онт милиоане де ромѣнѣ. Афаръ де ачестеа, де воѣз консидера рѣспѣнсълз Дтале ка зпѣ артѣколз дн парте, iar ниѣи де кѣм пентрѣ шѣне, дѣ спѣзѣ сѣчеръ къ вѣ-лѣ апровъ пе д'жѣтрегъ. Есте адевѣратъ къ де ла 1849 днкоа, лѣмѣа дѣмпрезвѣ къ лѣтератѣра а дѣнаоѣатъ пе ла noi, фѣндѣ къ амѣндзоъ аз къзѣтѣ дн естремѣгъдѣ; шѣ къ, де шѣ сѣнт къдѣва вѣрѣвѣдѣ, пѣлнѣ де мерѣте, каре комѣватъ атѣтеа естроваганѣе де спѣрѣтѣ шѣ де дѣхѣ, нѣ сѣнт аскѣлатѣдѣ, фѣндѣ къ поате нѣ поседѣ маѣѣа къ каре шѣѣа сѣ се комѣватъ маѣ пѣнте атѣтеа рѣтѣчѣрѣ, шѣ фѣндѣ къ фѣекаре се креде реформаторъ, лѣтератѣ, прокопсѣтѣ, кѣртѣраръ, мѣнѣпатъ шѣ гроаснѣкъ дн депѣзлз сѣз; — тотѣ асеменеа днсъ есте де адевѣратъ къ нѣѣи пе ла Двоастрѣ нѣ се скрѣе аша „прекъм аз скрѣсѣ челе пѣдѣнѣ пѣрѣндѣи вонштрѣ шѣ аѣи поштрѣкаре аз традѣсѣ кѣрдѣле вѣсерѣчештѣ“, дар нѣѣи тѣкар ка чеѣ“ патрѣ саз тѣлѣтѣ чѣнѣ вѣрѣвѣдѣ“, пе каре-ѣ рекѣноштрѣ Дта кѣм къ аз скрѣсѣ лѣмѣа аша дѣлѣ дѣм трѣвѣе а фѣ; — къчѣ, де мѣ ар спѣне ори шѣ чѣне, ек паре-къ тотѣ п'ашѣ кътеза сѣ крезѣ къ 'нцелѣе ачестѣ строфѣ:

Aiba-si mangaierea toti ai tei de-a casa,
Cumca lora dieimea estmodu le gatasa:
S'aiba 'n doue patrii 'n ceriu si pre pamentu,
Cate-o flóre rara; — dulce 'ncantamentu!

(Foаia Nr. 6.)

пе кънд тотѣ ромѣнѣлз, сѣлѣдѣдѣ, ар зѣче „Ѣра“ аззѣндѣ:

„Сѣ стрѣе къ тодѣи: Ѣра!
Ѣра! Рѣшѣи пе аз лѣсатѣ!
Е воѣоасѣ кѣаръ патѣра
Кѣчѣ де дѣншѣи пе ам сѣкѣпатѣ!“

(1854 Foаia Nr. 45.)

Саз кънд ар аззи:

„Аѣи конѣи, конѣи, ла арме,
Глоанѣе тѣлѣте сѣ гѣрѣнѣдѣ:
Нѣшка поастрѣ-о сѣ сѣрѣаме
Пе немѣѣи чеѣ спѣрѣкѣдѣи! шѣл.“

Аша дар, Дле Барѣд, фѣндѣкъ шѣ Дта днсъ-шѣ рекѣноштрѣ, дѣне есемпѣлеке къте мѣ аѣи чѣтатѣ, къ лѣмѣа пе ла Двоастрѣ с'а преа дѣрманѣзатѣ, фѣндѣ къ тотѣ де о датѣ адевѣрези къ дѣтре

Moldoveni 'ши Мѣнтѣни сѣнт къдѣва вѣрѣвѣдѣ пе каре-ѣ сѣмези, фѣндѣ къ шѣ изѣескъ лѣмѣа шѣ еа пе дѣншѣи, де ачѣеа ар фѣ vine ка Дта, каре аѣи о лѣмѣтѣ преа тѣлѣтѣ асемѣпатѣ къ а челор патрѣ саз чѣнѣ вѣрѣвѣдѣ, сѣ дѣдемѣи шѣ пе тодѣи чеѣлѣадѣ а скрѣе тотѣ асеменеа, шѣ сѣ лѣшѣи де о камдатѣ Сѣверѣа ла о парте, фѣндѣ къ де, тотѣ маѣ трѣвѣе къдѣва ашѣ пѣжѣтѣ кънд пѣзовѣ дѣпѣратѣ сѣ-шѣи вѣе дн фѣре. Сѣ лѣшѣи асеменеа шѣ пе Малѣрѣ ла о парте, къчѣ, кредѣтѣ, нѣ крезѣ дн тетемпсѣхосѣ, шѣ prin зрѣмаре нѣ пе ва казѣа шалheur ори ла къте дѣтѣвѣлѣтѣдѣри ам воѣи сѣ адѣчѣет лѣмѣа — шѣ сѣ маѣ крези шѣ дн обсерѣвѣдѣнѣе че дѣ ар фѣи фѣкътѣ D. Eliade атѣт деспре пѣрѣстѣлз рѣпосатѣ, кът шѣ деспре челе че се маѣ зѣкъ.

Пе лѣжѣгѣ ачестѣеа сѣ маѣ тѣртѣрѣсѣнтѣи шѣ Дта дѣмпрезвѣ къ мѣне, къ пе ла Двоастрѣ се свѣрасатѣрѣ де тѣлѣте ори дѣн фѣжѣтѣна пѣдѣлѣи маѣ тѣре де кът пе ла noi, шѣ къ, пе лѣжѣгѣ ачестѣ рѣз, се маѣ адаогѣ шѣ алѣл, адѣкъ ачѣла деа маѣ пѣне гѣра шѣ ла зпѣ алѣтѣ зрѣлоѣз къ тотѣл стреѣнѣз, воѣз сѣ зѣкъ ла лѣмѣа дѣрманѣл. — Аша де ам лѣа дн тѣжѣл пѣмаѣ Nr. 12 азѣ Фоѣеѣ, ам vedeа фѣранѣоѣзѣмѣрѣи д'аалѣе ачѣеа:

„ca unele detalieri ce le am aflatu io din
cea mai buna fuenta...“

„Candu lectoriulu lui Times demaneti'a la de-
junu lege comodu in gigantecela lui colone...“

„Lia pe Times a mana . . . . dupa restur-
natur'a de statu in Frantia, de intre tote
diurnalele . . . conceputa in contra d'insului...“

„care de cativa ani tragea pensiuone pe-
tru sierbitiulu portatu . . . .“

De ам лѣа, зѣкъ, пѣмаѣ ачѣе пѣдѣне есемпѣле,
де ам маѣ адѣога къте-ѣа фѣрасѣ ка ачестѣеа, тотѣ
дѣн ачеле Фоѣи:

„ . . . noptea in tote anghierele si cornurile de
lume . . . . charti'a lui Times . . . . intr' una
tiera . . . . i s'a sfetitu bravului ingenieur . . . .
carele presteza . . . . Dintru acestu diurnalu преа
chiaru se pote cunosce, ce se pote merui пре in
diligentia, constantia si cercuspect'a indebuentiare
a referentieloru prestate . . . .“

De с'ар пѣтеа сѣ маѣ адѣога ш'алѣе ш'алѣе
тѣлѣте, атѣнѣи, нѣ есте аша, къ пе ам конѣнѣе къ
тодѣи къ есте тотѣ маѣ гѣреа лѣмѣа Ардѣленѣлор,
пентрѣ попорѣлз челе де онт милиоане? Нѣ есте
аша къ чеѣ маѣ реѣи де гѣрѣ ар воѣи сѣ прѣтѣнѣтѣ
кътѣкъ нѣ есте нѣѣи о дѣферѣндѣ дѣтре лѣшѣе

„Патріе!“ „Тім пълзі“ ши а „Фоіі“? . . .
 дар алціі ши маі рѣи п'ар маі адъога еі оаре, къ
 траѣ маі грез декѣт тоате франдозістѣріле
 кѣте съ факъ пе ла ноі? . . . Ба ми се наре
 къ аша ар зиче, Домнѣле Баріѣ, фііндѣ къ, ка съ
 ворвѣт дрептѣ, дака Патріа пѣ днтревінѣаэъ
 о лімвѣ понѣларѣ, чеа че пе тревзіа астѣзи, дака
 Тім пълз фѣкѣ тотѣ асемenea, фііндѣ днсе маі
 кѣтезѣторѣ ши маі еперѣкѣ, къ тоате астеа п'аз
 къзѣтѣ нічі о датѣ дн асемenea естремітѣдї, ши
 пріп зрѣаре тоате ворвеле пѣ ромѣне че ле
 'нтревінѣдарѣ тѣ 'ндоескѣ к'ар пѣтеа кѣтпѣні пе
 але Двоастрѣ.

Апоі, дака попорѣл челѣ де опт міліоане, къ
 каре те тотѣ съпѣраіѣ еѣ дн скрісоареа трекѣтѣ,
 с'ар пѣне жѣдекѣторѣ днтре ноі, зѣѣ, днмі віне
 съ врезѣ, къ маі к'ар ліні ши пе Арделені ши пе
 Мѣнтені, рѣзіндѣ атѣт де пѣдѣлѣл зѣвѣз кѣт ши
 де фѣнтѣна челѣлалѣтѣ, ши ар зиче ла амѣн-
 доі: „Воі фіці маі пѣцінѣ цертанізіці, — воі
 маі лѣсаці франдозістѣріле ла о парте; — іар
 амѣндоі, зпіндѣ-вѣ лімба кѣт се каде, пѣ зітаці
 а не'пѣда ши пе ноі.“ — Аста тревѣе с'о стрігѣт
 къ тоці, Дле Баріѣ, къчі есте чеа маі сакрѣ да-
 торіе а ачелор че скріѣ. А скріе ка съ не'пѣде-
 цет пѣмаі ноі дн парте, а не форма фіе-каре
 кѣте о лімвѣ пѣоѣ, зпѣл франдозінд'о, алѣл
 пемѣнд'о, алѣл лѣтіннд'о де тотѣ, алѣл ши алѣл
 фѣкѣндѣ-і чіне маі штіе кѣте пѣ-і маі фаче, аста
 пѣ ва съ зікѣ къ пе пѣтем кѣмі новаторі, лі-
 тераци саз кѣртѣрарі, ерѣдїці саз ши прокоп-
 сїдї, чї ва съ зікѣ а пѣ штіе ши а пѣ респекта
 патѣра лімвїі ромѣне, а пѣ рекъноаште оперіле
 челор патрѣ саз чїнчі вѣрѣаці, де каре ворвешті
 Дта, ш'а пе перде презентѣл фѣрѣ ка съ пѣтем
 кѣштїга чева дн віиторѣл дн каре пе ам пѣсѣ
 атѣта снерандѣ. — Лімба, орї каре ва фї, равдѣ
 трансформѣрі кѣтпѣтате ши пѣціне, ши пѣ сѣфере
 пе лімені, фіе шѣвар дн а сѣта семіндїе ро-
 мѣнѣ, а зіта къ де ачі пайте ea пѣ поате фї
 нічі цертанѣ, нічі франдезѣ, дар нічі латїнѣ, чї
 ромѣнѣ кѣратѣ ши леітѣ. — Аста ва адевері-о
 кіар віиторѣл, къчі сѣлт ковїнсѣ, ши мі е драгѣ
 а креде ачеаста, къ нічі зѣл дн літераторїі де
 денїѣ че вор зрѣта, пѣ вор скріе дн лімба ро-
 мѣнѣ-франдозѣ-цертанѣ латїнѣ, чї вор ізві дн

адѣкѣлѣ інімеі дѣлчае ши армонїоаса лімвѣ че о
 ворвѣрѣ атѣдеа ноедї ла ноі; вор скріе дн астѣ
 лімвѣ ромѣнеаскѣ атѣт де поетїкѣ ши волѣнтоасѣ,
 ши нічі къ-ші вор маі адѣче амінте де днчерѣ-
 ріле тѣтѣлор ачелора каре воескѣ с'о факѣ аспрѣ
 ши днпѣзѣшїтѣ, сеакѣ ши монотонѣ, днгіедатѣ
 ши фѣрѣ рѣсѣнетѣ пентрѣ поезїе, къ зпѣ къвїнтѣ
 днпекатѣ де Ъ, чїзне ши де мїі де мїі де варѣ-
 рістѣрі грешїте ши пѣсѣрате.

Безі дар, Дле Баріѣ, къ еѣ цї ам прїмітѣ
 фрѣдеште пронзпереа че мі фачї, адїкѣ къ
 Мѣнтенї скріѣ о лімвѣ зшоарѣ; ши цї ам де-
 монстратѣ къ а Арделенїлор а рѣмасѣ тотѣ греа
 фѣкѣндѣ днкъ де астѣдатѣ ши оаре каре есчеп-
 дївнї; — міжлокѣл челѣ маі вѣнѣ ар фї акѣт
 съ се зпїаскѣ есчепдївнїле дѣне ла Двоастрѣ къ
 есчемсївнїле дѣне ла ноі, ши съ дндемнаци пе
 тодї а скріе ачееа-ші лімвѣ, фѣрѣ а с'адѣпа шѣлѣ
 нічі дн пѣцѣ, нічі дн фѣнтѣнѣ, чї д'а дрептѣл
 дн рѣѣ. Токмаї ла астѣ idee de зпїре аштенпѣт
 еѣ зпѣ рѣсѣнсѣ, дар Дта воїші маі віне а про-
 фїта де ачеастѣ okazїне, ши а комѣате днтр'зпѣ
 рѣсѣнсѣ адресатѣ мїе, пе тодї ачїа че те пѣкѣ-
 жескѣ ши віне фачї, Дле Баріѣ, шѣкар де ар воі сѣ
 аскѣлте тодї ачеле че зїчі; — къ тоате астеа пѣ
 тревзіа съ тѣ зіці пе міне пентрѣ чїлалці, атрї-
 вїндѣ-мі атѣтеа лѣкрѣрі де каре нічі къ
 віасем.

Крезѣ, Домнѣле Баріѣ, къ еѣ п' ам нічі о
 пѣвое а-ці маі рекоманда вр'зпѣ Вокавѣларѣ де
 къвїнте пѣоі, фііндѣкъ астѣ лімвѣ, дн каре
 в'ам скрісѣ, е зшоарѣ де днделесѣ; ши п'ам
 асемenea де че тѣ теме къ воїѣ траѣ в'ро
 крїтїкѣ аспїра теа, фііндѣ къ амѣндѣоі пе ам
 днвоїтѣ.

Прїїтеште, Домнѣле, шчл.

К. Боерескѣ.

Деслегареа логогрїфѣлї дн Nr. Фоїеі 16
 есте: „Склав“ „Слав“.

Днтрепѣаре: Дн Nr. 19, паѣ. 104, колона 1,
 серїа 5, чїтеште націалїтадїе; маі днколо дн локѣ
 де со: съ: дн днтсперекѣлѣ; ши дн фїне:
 Коволческѣ.